

Естетско и стварно

КЊИГА РЕЗИМЕА

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

2018

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Годишњи скуп Естетичког друштва Србије

ЕСТЕТСКО И СТВАРНО

књига резимеа

Естетичко друштво Србије

Београд, 2018.

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

Annual Meeting of the Aesthetic Society of Serbia

AESTHETIC AND THE REAL

Abstract Proceedings

The Aesthetic Society of Serbia

Belgrade, 2018.

САДРЖАЈ / CONTENT

Програмски одбор / Programme Committee.....	4
Организациони одбор / Organization Committee.....	4
Увод.....	5
Програм.....	7
Programme.....	12
Сажеци излагања / Paper abstracts.....	17

ПРОГРАМСКИ ОДБОР / PROGRAMME COMMITTEE

Дивна Вуксановић, Небојша Грубор, Ива Драшкић Вићановић, Драган Жунџић,
Душан Пајин

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР / ORGANIZATION COMMITTEE

Милош Миладинов, Марко Новаковић, Уна Поповић, Драган Ћаловић

УВОД

Естетско и стварно

Конференција „Естетско и стварно” посвећена је разматрању односа димензија естетског и стварности, те различитим могућностима њиховог разумевања. Током дуге историје културе одређења естетског и стварног су се мењала, као и одређења њихових односа. У највећем броју случајева оно естетско требало је да потенцира стварност представљеног, да му да већу трајност и да га одржава у памћењу живих. Са друге стране, традиционална парадигма подражавања уметност је самеравала стварности, те исту представљала као њен узор и критеријум. Овако представљен, однос естетског и стварног имплицира како уже естетичке, тако и шире метафизичке и аксиолошке проблеме, који су у великој мери одредили даљи цивилизацијски ток и развој различитих теоријских приступа домену естетског.

Метафизичка парадигма разумевања овог односа јавља се у доба антике, превасходно са Платоновим одређењем уметничког дела као бића нижег степена реалности у односу на природна бића и занатске производе, али и са уздицањем лепоте на ранг идеје. Хришћанска парадигма средњовековља утврђује подређеност естетског стварном, док доба ренесансе и модерне Европе динамику естетског и стварног смешта у контекст односа уметности, природе и друштвене реалности (историје). Са настанком апстрактне и концептуалне уметности у XX веку јавља се и напуштање фигурације и ликовности, које мењају како разумевање саме уметности, тако и карактер односа уметности и стварности.

Тема конференције, „Естетско и стварно”, конципирана је тако да сугерише суштинску везу између домена естетског и домена стварности. Тиме се жели нагласити не само да, у традиционалном кључу, оно естетско свој смисао и постојање има у напетост вези са стварношћу човека, него и обрнуто, да оно што разумемо као стварност може бити адекватно и релевантно сагледано с обзиром на естетску димензију. Разматрање стварног у погледу на естетско не подразумева само уочавање уже естетских аспеката стварности, већ и могућност да се истина и конституција стварног захвати на начин који је битно естетски. Било да је реч о уже теоријском и посматрачком ставу или о продуктивном и креативном деловању, естетско држање пружа алтернативу владајућем научно-техничком разумевању стварности, те утолико има и критички потенцијал.

У том духу, тема конференције требало би да подстакне промишљања проблема и питања која су актуелна како у контексту савремене цивилизације у целини, тако и у контексту статуса уметности и културе у нашој земљи. Технички веома напредно друштво, у коме живимо, у великој мери је изменило поимање стварности, те отворило нове могућности њеног промишљања: сматрамо да перспектива естетике битно може да помогне да се ове промене разумеју. У том погледу не треба занемарити поуке које наслеђујемо из промишљања односа естетског и стварног у традицији естетике, будући да оне подразумевају како продуктивну и рецептивну димензију, тако и хоризонт удвајања стварног, нових облика перцептивности, мишљење постојећег спрам будућег и непостојећег и слично.

ЕСТЕТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

ПРОГРАМ СКУПА

ЕСТЕТСКО И СТВАРНО

Четвртак, 17.05.2018. године

10:00h Свечано отварање скупа:

Слободан Мрђа, Завод за проучавање културног развитка Србије

Дивна Вуксановић и Уна Поповић, Естетичко друштво Србије

10:10h Пиће добродошлице

10:30h Сретен Петровић – „Где је стварно умно – тамо не пребива естетско”

Прва сесија, модератор Дивна Вуксановић

11:00h Небојша Грубор – „Аристотелова анализа уметничког представљања стварности као особеног типа рационалности”

11:15h Душан Пајин – „Естетско и стварно. Албрехт Дирер и откриће пејзажа”

11:30h Дивна Вуксановић – „Уметност и живот: време посредовања”

11:45h Богомир Ђукић – „Динамика естетског и стварног и маргинализација умјетности”

12:00h Бошко Телебаковић – „Естетски и неестетски привид”

12:15h Јадранка Божић – „Стварност и суочавање с њом: *Стаклено звоно* Силвије Плат”

12:30h – 13:00h Пауза

Друга сесија, модератор Уна Поповић

13:00h Марко Новаковић – „Како стварност може да буде конструисана естетски? Запажања о пореклу идеје кружног облика у култури”

13:15h Саша Радојчић – „Уметничко дело као континуум естетског”

13:30h Уна Поповић – „Креативна имагинација: естетско као стварно”

13:45h Влатко Илић – „Уметност између идеализма и прагматизма”

14:00h Милутин Ђуричковић, Марија Ранђеловић – „Естетска и патриотска свест у делу Бабкена Симоњана”

14:15h – 15:00h Пауза

Трећа сесија, модератор Марко Новаковић

15:00h Милена Стефановић – „Перформативна димензија уметности и легитимност цензуре – уметност као говор мржње”

15:15h Милена Јокановић – „Уметност од/против стварности”

15:30h Весна Маричић – „Естетика и стварност кроз поимање филма и реалности”

15:45h Санда Ристић Стојановић – „Сликари немачког експресионизма – њихова уметност и стварност”

16:00h Никола Танасић – „Ἄρτης, φόβος, δεινός, или о естетици оружја”

Завршна дискусија првог дана скупа

Петак, 18.05.2018. године

Прва сесија, модератор Драган Ћаловић

11:00h Драган Жунић – „Стварност, привид и естетски привид”

11:15h Драган Ћаловић – „Однос између уметничког простора и стварног”

11:30h Срђан Мараш – „Естетско у функцији савременог западног капиталистичког друштвеног система: језик и постојећа стварност”

11:45h Предраг Јакшић – „Крипторијалити програм”

12:00h Душан Миленковић – „Однос естетског искуства и искуства свакодневног живота у прагматистичкој естетици Ричарда Шустермана”

12:15h Милош Миладинов – „Платон и Аристотел – проблем естетског и стварног”

12:30h – 13:00h Пауза

Друга сесија, модератор Милош Миладинов

13:00h Марија Булатовић – „Естетски станује човек: да ли је уметност нешто више од природе?”

13:15h Владимир Миленковић – „Постмодернизам – борба за појам”

13:30h Ива Драшкић Вићановић – „Уметност – проход ка суштинској димензији стварности”

13:45h Милош Агатоновић – „Фикција и стварност у хипотезама симулације: о Чалмерсовој хипотези матрикса у Платоновом *Тимају*”

14:00h Милан Вукадиновић – „Људско самопотврђивање и апсолутизам реалности”

14:15h Милица Ојданић – „Ренесансни идентитет и крчма: Шекспирова драма *Хенри IV*”

14:30h Бојана Тајисић – „Естетско искуство као део цивилизацијског понашања у Берковој филозофији”

14:45h Марица Рајковић – „Уметност и стварност савремене епохе: Бењамин, Делез и Рансијер”

Завршна дискусија скупа

Субота, 19.05.2018. године

Пратећи програм скупа „Естетско и стварно”

11h – 11:30h

Представљање Интердисциплинарне научне конференције Филозофија медија: медији и конфликти

Дивна Вуксановић, Драган Ћаловић, Влатко Илић

11:30h – 12:30h

Представљање уметничких радова чланова Естетичког друштва Србије

- **Предраг Јакшић:** *Изнад блата*, кратки документарни филм
- **Зоран Живковић:** *Бели мост, Будимпешта*, поглавље из књиге *Пет дунавских чуда*
- **Душан Пајин:** *Светлосно тело*, презентација (слика и текст)
- **Дивна Вуксановић:** приче из књиге *Мемо*
- **Војислав Клачар, Влатко Илић:** *5 КУЋА: 1 ПУТА 1 ПУТА 3*, видео рад
- **Влатко Илић:** *Прича о војнику*, Стравински / Рами, режија; сценска поставка (представљање)

THE AESTHETIC SOCIETY OF SERBIA

PROGRAMME

AESTHETIC AND THE REAL

Thursday, 17 May 2018

10:00h Opening ceremony:

Slobodan Mrđa, The Culture Development Institute of the Republic of Serbia

Divna Vuksanović and Una Popović, The Aesthetic Society of Serbia

10:10h Welcome drink

10:30h Sreten Petrović – „Where the Real is Rational – There is no Aesthetic”

Section A, chairperson Divna Vuksanović

11:00h Nebojša Grubor – „Aristotle's Analysis of Artistic Representation as a Particular Type of Rationality”

11:15h Dušan Pajin – „Aesthetical and Real. Albrecht Dürer (1471-1528) and the Discovery of Landscape”

11:30h Divna Vuksanović – „Art and Life: Time of Intermediation”

11:45h Bogomir Đukić – „Dynamics of Aesthetic and Reality and Marginalization of Art”

12:00h Boško Telebaković – „Aesthetic and Nonaesthetic Illusion”

12:15h Jadranka Božić – „Reality and Confrontation with Her: "The Bell Jar" by Sylvia Plath”

12:30h – 13:00h Break

Section B, chairperson Una Popović

13:00h Marko Novaković – „How Can Reality be Aesthetically Consturcted? Some Observations on the Origin of the Idea of Circular Form in Culture”

13:15h Saša Radojčić – „Work of Art and the Continuum of Aesthetic”

13:30h Una Popović – „Creative Imagination: Aesthetical as Real”

13:45h Vlatko Ilić – „Art between Idealism and Pragmatism”

14:00h Milutin Đuričković, Marija Randelović – „Aesthetic and Patriotic Awareness in the Work of Babken Simonjan”

14:15h – 15:00h Break

Section C, chairperson Marko Novaković

15:00h Milena Stefanović – „Performative Dimension of Art and Legitimacy of Censorship – Art as Hate Speech”

15:15h Milena Jokanović – „Art Made of/Contra Reality”

15:30h Vesna Maričić – „Aesthetics and Reality Through the Understanding of Film and Reality”

15:45h Sanda Ristić Stojanović – „Немецкие художники-экспрессионисты: их искусство и действительность”

16:00h Nikola Tanasić – „Ἄρως, φόβος, δεινός, or on the Aesthetics of Arms”

The First day’s closing discusion

Friday, 18 May 2018

Section A, chairperson Dragan Ćalović

11:00h Dragan Žunić – „Reality, Apperance and Aesthetic Appearance”

11:15h Dragan Ćalović – „The Relationship Between Artistic Space and the Real”

11:30h Srđan Maraš – „Aesthetic in Function of a Contemporary Western Capitalist Societal System: Language and Existent reality”

11:45h Predrag Jakšić – „Cryptoreality Programs”

12:00h Dušan Milenković – „The Relation Between Aesthetic Experience and Everyday Life Experience in Pragmatist Aesthetics of Richard Shusterman”

12:15h Miloš Miladinov – „Plato and Aristotle - the Problem of Aesthetic and Real”

12:30h – 13:00h Break

Section B, chairperson Miloš Miladinov

13:00h Marija Bulatović – „Aesthetically Man Dwells: Does Art Transcend Nature?”

13:15h Vladimir Milenković – „Postmodernism – A Struggle Around a Notion”

13:30h Iva Draškić Vićanović – „Art as Approach to Essential Dimension of Reality”

13:45h Miloš Agatonović – „Fiction and Reality in the Simulation Hypotheses: on Chalmers’ Matrix Hypothesis and Plato’s *Timaeus*”

14:00h Milan Vukadinović – „Human Self-Assertion and Absolutism of Reality”

14:15h Milica Ojdanić – „Renaissance Identity and Tavern: Shakespeare’s Play *Henry IV*”

14:30h Bojana Tajisić – „Aesthetic Experience as a Part of Civilized Behavior in Burke's Philosophy”

14:45h Marica Rajković – „Art and Reality of the Contemporary Era: Benjamin, Deleuze and Rancière”

Closing discusion

Saturday, 19 May 2018

11h – 11:30h

**Presentation of Interdisciplinary Scientific Conference PHILOSOPHY OF MEDIA:
MEDIA AND CONFLICTS**

Divna Vuksanović, Dragan Čalović, Vlatko Ilić

11:30h – 12:30h

Presentation of the art works of the members of the Aesthetic Society of Serbia

- **Predrag Jakšić:** *Above the Mud*, short documentary film
- **Zoran Živković:** *The White Bridge, Budapest*, chapter from the book *Five Danube Miracles*
- **Dušan Pajin:** *Light Body*, presentation (image and text)
- **Divna Vuksanović:** stories from the book *Memo*
- **Vojislav Klačar, Vlatko Ilić:** *5 HOUSES: 1 TIMES 1 TIMES 3*, video
- **Vlatko Ilić:** *The Story of a Soldier*, Stravinsky / Rami, presentation

САЖЕЦИ ИЗЛАГАЊА

PAPER ABSTRACTS

Милош Агатоновић

Фикција и стварност у хипотезама симулације: о Чалмерсовој хипотези матрикса у Платоновом *Тимају*

Апстракт: У овом раду аутор ће разматрати Чалмерсову хипотезу матрикса и неке од основних поставки космологије Платоновог дела *Тимај*, са циљем да покаже да је у оба случаја реч о хипотезама симулације између којих постоји структурална сличност. Уз то, аутор ће покушати да покаже да су хипотезе симулације фиктивног карактера, те да је њихова примена прикладнија у уметности и религији, него у свакодневном животу и науци. У закључном делу рада тврдиће да се естетско у изворном смислу те речи, односно оно што је предмет чулног сазнања, у хипотезама симулације објашњава редукцијом на оно што је у онтолошком и епистемолошком смислу базично, на начин на који се то чини у филму и књижевности где се живот и стварност упоређују са сном и илузијом.

Кључне речи: хипотеза симулације, Чалмерсова хипотеза матрикса, Платонов *Тимај*, естетско.

Miloš Agatonović

Fiction and Reality in the Simulation Hypotheses: on Chalmers' Matrix Hypothesis and Plato's *Timaeus*

Summary

In this paper, Chalmers' matrix hypothesis and some basic assumptions of the cosmology in Plato's *Timaeus* are going to be discussed, with the goal of showing that both cases deal with simulation hypotheses that share some structural similarities. Besides that, the author will attempt to show that the simulation hypotheses could be described as fictional, so that they could be applied more appropriately in arts and religion than in everyday life and science. In the concluding part of the paper, the author will claim that the aesthetical in its original use, or in other words, an object of perceptual knowledge, is explained by the reduction to that which is basic in the ontological and epistemological sense in the simulation hypotheses, in the way that film and literature compare life and reality with dream and illusion.

Key words: simulation hypothesis, Chalmers' matrix hypothesis, Plato's *Timaeus*, aesthetical.

Јадранка Божић

Стварност и суочавање с њом: *Стаклено Звоно* Силвије Плат

Апстракт: Предмет овог рада је разматрање великих питања које поставља пред нас свака реалистичка књижевност - шта је стварност и како се суочити с њом. Као предлогак послужиће нам роман *Стаклено звоно* Силвије Плат, која мајсторски увлачи читаоца у лудило главне јунакиње тако да оно постаје опипљиво и чак разумљиво.

Кључне речи: књижевност, естетика, стварност, лудило, Силвија Плат.

Jadranka Božić

Reality and Confrontation with Her: "The Bell Jar" by Sylvia Plath

Summary

This text talks about the consideration of the great questions posed by every realistic literature before us - what is reality and how to deal with it. As a template, we will use the novel "The Bell Jar" of Sylvia Plath, which masterfully drags the reader into the madness of the main heroine, so that it becomes tangible and even understandable.

Key words: literature, aesthetics, reality, madness, Sylvia Plath

Естетски станује човек: да ли је уметност нешто више од природе?

Апстракт: Као и уметнички лепо, тако и природно лепо имају једну заједничку особину, односно телеологију, тачније телеологију без телоса – сврховитост без сврхе. Међутим, да би уметничко дело било створено, често се мора кренути од света живота чији витализам и органска форма, за једну струју мишљења, надмашују свет артефицијелних творевина. С друге стране, човеков нагон за лепотом, истанчаност естетског чула, наводи га да константно „улепшава“ свет у којем живи, смештајући лепоту у сферу идеалних моћности (биће-по-себи-за-нас) и доживљавајући свет као недовршени естетски предмет, као још-не-лепоту. Очитост увида саусловљености животног реалитета и естетског простора, али не и њиховог узајамног суперпонирања, указује нам пре на један дијалектичан и нераскидив однос. Уколико, притом, сферу идеалних могућности разумемо као метафизички принцип у човеку самом, отуда долазимо и до хипотезе да се довршавање природног у естетском простору може разумети као отвореност бића и отвореност-ка-делу, што, служећи се феноменолошким речником, покушавамо испитати у овом раду.

Кључне речи: природно лепо, уметнички лепо, отвореност, недовршеност, *homo aestheticus*

Marija Bulatović

Aesthetically Man Dwells: Does Art Transcend Nature?

Summary

Artistic beauty and natural beauty have a common feature, ie, teleology, or teleology without τέλος. However, in order for an artwork to be created, it is often necessary to start from the lifeworld whose vitality and organic form, for one current of thought, outperform the world of artificial creations. On the other hand, man's beauty drive, sophistication of the aesthetic sense, tells him to constantly "beautify" the world in which he lives, placing beauty in the realm of ideal possibilities (être-en-soi-pour-soi) and experiencing the world as an unfinished aesthetic object, like Not-Yet-Beauty. The obviousness of the insight into the liaison of reality of life and aesthetic space, but not their mutual superposition, points to a dialectical and inextricable relation. If, then, the sphere of ideal possibilities is understood as a metaphysical principle in a man, hence we get to the hypothesis that the completion of natural beauty in aesthetic space can be understood as the openness of the being and openness-to-work, which, using phenomenological notions, we try to examine in this paper.

Key words: natural beauty, artistic beauty, openness, unfinishedness, *homo aestheticus*

Људско самопотврђивање и апсолутизам реалности

Апстракт: Циљ овог рада је да размотри везу између појмова "људског самопотврђивања" и "апсолутизма реалности", виђених у светлу кључних елемената унутар широког интелектуалног опуса немачког филозофа Ханса Блуменберга. По експлицирању главних историјских и филозофских дискусија из којих ови појмови црпе своје примарно значење, фокус ће бити померен ка детаљнијем испитивању Блуменберговог односа спрам водећих представника феноменолошке и антрополошке традиције. Закључне напомене ће додатно потцртати "заобилазни" манир човековог опхођења према свету који се јавља као резултат његових напора ка депотенцирању апсолутизма реалности посредством њене естетизације и наративне симболизације, као и парадоксални аспект људске културне сфере (као тзв. "фантомског тела" човечанства) која постаје сувишна управо сразмерно сопственом адаптивном успеху у контексту човекове "борбе са реалношћу".

Кључне речи: Блуменберг, људско самопотврђивање, апсолутизам реалности, естетика, филозофска антропологија

Milan Vukadinović

Human Self-Assertion and Absolutism of Reality

Summary

The aim of this paper is to consider the link between concepts of "human self-assertion" and "absolutism of reality", seen in a light of key elements in the wide intellectual oeuvre of the german philosopher Hans Blumenberg. After the explication of main historical and philosophical discussions from which these concepts draw their primary meaning, focus will be shifted to the closer inspection of Blumenberg's relation with the leading representatives of phenomenological and anthropological tradition. Concluding remarks will additionally stress the "circumlocutory" manner of human dealing with the world that emerge as a result of his efforts to depotentiate the absolutism of reality by means of it's aesthetization and narrative symbolization, as well as the paradoxical aspect of human cultural sphere (as a so called "phantom body" of mankind) which becomes superfluous just in proportion of it's adaptive success in the context of man's "struggle with reality".

Key words: Blumenberg, human self-assertion, absolutism of reality, aesthetics, philosophical anthropology.

Уметност и живот: време посредовања

Апстракт: Покушај одређења 'уметности' и 'живота', у сваком па и у нашем времену, унапред је осуђен на пропаст. Међутим, иако су оба ова појма недефинљива, ипак имамо неку слутњу о њима. Према тој мутној представи, живот је схваћен као спонтанитет, односно нешто непосредно дато, преузето из "природе", што се креће, пулсира и дише, док је уметност, макар и опонашала живот, нешто артифицијелно, произведено. Уметност је, наиме, вековима настојала да имитира живот, тј. природу (теорија *мимезиса*), да би у добу модерности, дошло до раскида њиховог односа. Тада је уметност започела властити развојни пут, у начелу избегавајући опонашање. Данас, пак, захваљујући појави мас-медија, нових медија и мултимедије, долази до новог заокрета. И уметност и живот користе предности нових технологија, које их у све већој мери посредују. Тако живот једним делом губи првобитну непосредност и аутентичност, док у свету уметности нестаје аура. У оба случаја, посредовање се обавља путем технологије и медија. Захваљујући њима, живот бива посредован, те тако постаје бар делом артифицијелан, што је некада било својство уметности. С друге стране, и уметност, једним делом бива окупирана од стране технологије и медија, губећи нека своја ранија својства. Услед свеопштег посредовања, могло би се рећи да живимо време владавине хибрида, односно посредовања како живота, тако и уметности. А пошто технологија показује својство хомогенизовања, то данас живот све више личи на уметност, а уметност на живот.

Кључне речи: уметност, живот, медији, посредовање, технологија.

Divna Vuksanović

Art and Life: Time of Intermediation

Summary

The attempt to determine 'art' and 'life', in our time, was previously condemned to failure. However, although both of these terms are indefinable, we still have some kind of imagination or them. In this sense, life can be perceived as a spontaneity, or something directly given, taken from "nature," which moves, pulses, and breathes, while art, imitating life, is artificially produced. Art, for centuries, was trying to imitate life (the theory of

'mimesis'). In the era of modernity, there was a breakdown in their relationship. Then art began its own development path, in principle avoiding imitation. Today, thanks to the emergence of mass media, new media and multimedia, there is a new turnaround. Both art and life take advantage of new technologies: life loses its original immediacy and authenticity, while in the art world disappears aura. In both cases, mediation is done through technology and the media. Due to the general mediation, one could say that we live the time of the rule of hybrid, that is mediation of both life and art. And since technology shows the character of homogenization, today's life is more and more like art, and vice versa.

Key words: art, life, media, mediation, technology

Небојша Грубор

Аристотелова анализа уметничког представљања стварности као особеног типа рационалности

Апстракт: Чланак најпре испитује систематско место Аристотелове *Поетике* унутар поделе филозофије на теоријску и практичку филозофију (1.). Затим следи разматрање Аристотеловог објашњења рационалности која је иманетна и особене за песничку уметност (2.). Најзад, разматра се теза према којој песничка уметност подражава стварност која постоји пре и независно од саме уметности (3.).

Кључне речи: Аристотел, уметност, подражавање, стварност, рационалност.

Nebojša Grubor

Aristotle's Analysis of Artistic Representation as a Particular Type of Rationality

Summary

The article first examines the systematic place of Aristotle's *Poetics* within the division of philosophy into theoretical and practical philosophy (1). Then follows the consideration of Aristotle's explanation of rationality that is immanent and special for poetic art (2). Finally, the thesis that poetry art reflects the reality that exist before and independently of the art itself (3) is considered.

Key words: Aristotle, art, imitation, reality, rationality.

Уметност – проход ка суштинској димензији стварности

Апстракт: Текст истражује различите начине на које уметност дотиче реалност. Основна теза текста је да уметност, будући да поседује онтолошку снагу, има моћ да, уклањајући сувишно, открије суштинску димензију стварности. Специфична карактеристика уметничког стваралаштва је принцип редукције, естетско- онтолошке редукције која уклањајући сувишно, чини суштинску димензију стварности очигледном.

Кључне речи: Естетика, уметност, стварност, онтологија, редукција, суштина.

Iva Draškić Vićanović

Art as an Approach to Essential Dimension of Reality

Summary

The paper deals with different ways in which art comes into contact with reality. The main thesis of the text is that art, possessing ontological power, reveals the essential dimension of reality to human mind. Specific feature of aesthetic creation is principle of reduction, aesthetic – ontological reduction which removing surplus makes the essential dimension of reality apparent.

Key words: Aesthetics, art, reality, ontology, reduction, essence.

Динамика естетског и стварног и маргинализација умјетности

Апстракт: Историја дијалектичке игре естетског и стварног у својим разним периодима показује надмоћ и доминацију једног или другог, па с тим у вези, и њихов духовни, односно, недуховни карактер, почев од античких времена све до савременог доба. Естетско је било доминантно увијек када је са духовним садржајем и умјетничким битком, без којих је остајало пука предметност материјалног, природног и стварног. Материјал и стварно су тако постајали реални медијум у којем су утиснути и објективизовани дух и умјетнички битак задобили могућност трајнијег самопојављивања и естетског сијања. Пошто се естетско кроз вријеме јављало у своме дубљем или плићем модусу, његова вриједност као и вриједност његовог умјетничког битка, ако је ријеч о естетском умјетничком, бивала је већа или мања, што је зависило од премоћи његовог *techné* или стваралачког битка. У антици су лијепо и умјетничко раздвојени, лијепо као платоновска идеја је божанствена, док је умјетност појмљена као трећеразредна сјена сјене, у Средњем вијеку су у служби светог, да би у модерном времену важност задобила тзв. лијепа умјетност. Динамика естетског и стварног у савременом добу духа декаденције и деструкције естетске културе, међутим, отишла је дубоко у смјеру маргинализације умјетности и доминације поплићаног естетског као естезијског, што се може сматрати одређеном радикалном и далекосежном, разорном промјеном у изразитој доминацији антихуманог, цивилизацијско-информатичког *techné*.

Кључне речи: естетско, стварно, умјетност, маргинализација, естетизација.

Bogomir Đukić

Dynamics of Aesthetic and Reality and Marginalization of Art

Summary

The history of the dialectic play of aesthetic and meaningful in its various periods shows the superiority and domination of one or the other, and in this connection, and their spiritual, honest, non- spiritual character, from ancient times until modern times. Aesthetically, it was dominant when it was with spiritual content and artistic battle, without which the mere objectivity of the material, natural and the real was felt. Material, and in reality, became a real

medium in which impressed and committed spirit and artistic creativity gained the possibility of permanent self-esteem and aesthetics. Since aesthetically through time has appeared in its own deep or shallow mode, its value as well as the value of its artificial battle, if it is aesthetic artificial, was larger or smaller, which depended on the strength his techno or creative battle. In antiquity, they are beautifully and artistically separated, beautifully as Platonic and artificial, while art is conceived as the third-important shadow of the shadow, in the Middle Ages they are in the service of the holy one, in the modern time importance was gained by the so-called beautiful art. The diagnostic of the aesthetic and real in the modern age of the spirit of decade and destruction of aesthetic culture, however, has gone deep in the direction of marginalization of art and domination of the aesthetic aesthetic as an esthetic, which can be considered a certain racist and far-reaching, a devastating change in the prominent dominance of the antihuman, civil-techistic techno

Key words: aesthetic, real, art, marginalization, esthetization.

Милутин Ђуричковић

Марија Ранђеловић

Естетска и патриотска свест у делу Бабкена Симоњана

Апстракт: У овом раду биће речи о елементима естетске, патриотске и духовне свести Бабкена Симоњана, познатог јерменског писца, преводиоца и промотера српске књижевности, израженим превасходно у његовој последњој књизи "Грумен земље српске" (Београд, 2017). Ово издање у доброј мери показује његово етичко и естетичко ангажовање усмерено ка зближавању двеју култура и два историјски блиска народа, чије су традиције и судбине веома сродне. Богато и жанровски разноврсно стваралаштво овог писца, иначе, српског конзула у Јерменији, веома је захвално и изазовно за многострука тумачења и истраживања, а нарочито са аспекта естетике и културологије. Његово најновије дело "Грумен земље српске" врло је хибридно и слојевито, те представља прави жанровски меланж између прозе, есеја, путописа и репортаже.

Кључне речи: естетска свест, књижевност, родољубље, преводи, етика.

Milutin Đuričković

Marija Ranđelović

Aesthetic and Patriotic Awareness in the Work of Babken Simonjan

Summary

In this paper we will discuss the elements of the aesthetic, patriotic and spiritual awareness of Babken Simonjan, a renowned Armenian writer, translator and promoter of Serbian literature, expressed primarily in his latest book, "Serbian clod of earth " (Belgrade, 2017). This edition shows to a large extent its ethical and aesthetic engagement aimed at bringing the two cultures closer together and two historically close nations, whose traditions and fates are very similar. The rich and genre diversified creativity of this writer, being at the same time the Serbian consul in Armenia, is very grateful and challenging for multiple interpretations and researches, especially from the aspect of aesthetics and culturology. His latest work "Serbian clod of earth" is very hybrid and stratified, and represents a real genre blend between prose, essay, travelogue and reportage.

Key words: aesthetic awareness, literature, patriotism, translations, ethics.

Стварност, привид и естетски привид

Апстракт: Аутор полази од сазнања да се, (1) за разлику од логичко-гносеолошкога третирања „привида“ (der Schein; appearance, semblance, illusion) као супротстављенога „стварности“ и „истини“, (2) у естетици „привид“, тј. „естетски привид“, често схвата као конститутиван за биће уметничкога дела, па дакле и за његову вредност. (3) Иако се расправа о односу „привида“, „стварности“, „истине“, о „представљању“ итд., вођена кроз читаву историју философије, најчешће и не дотиче естетскога и уметничкога, па, утолико, ни естетике, јер се не бави бићем естетскога и уметничкога и естетском вредношћу „привида“, (4) у естетици је ипак неопходно дотаћи проблем односа ових категорија, указивати на разлику између „естетскога привида“ и „сазнајнога привида“, и отворати (5) питање о могућностима и последицама укидања уметности као привида, укидања естетске дистанце, те (6) о вредности настојања модерне и не само модерне уметности да напусти традиционални миметичко-иконички поступак и постави своја дела као конкретне чињенице стварности. (7) На крају се образлаже ауторова главна теза: (7.1) да је способност за „привид“ битно својство људскога бића, да „естетски привид“ има антрополошки значај у култивисању људске чулности и у постајању човека човеком (Фр. Шилер); (7.2) да „естетски привид“ има специфичну „сазнајну“ вредност, премда не на нивоу евидентирања чињеница или посредовања „садржаја истине“ (Т. В. Адорно), већ (8) на нивоу наговештавања и разумевања смисла посредством очулотворења естетских идеја и наговештавања натчулнога посредством естетске сврховитости форме уметничких дела.

Кључне речи: естетски привид, дистанца, уметност, култура, форма, истина, смисао.

Dragan Žunić

Reality, Apperance and Aesthetic Appearance

Summary

The author begins with the insight that, (1) in contrast to the logical and epistemological treatment of “appearance” (der Schein; semblance, illusion) as that which is opposed to “reality” and “truth”, (2) in aesthetics “appearance”, i.e. “aesthetic appearance” is often taken

as constitutive of the being of the work of art, and therefore of its value. (3) Although the discussion on the interrelationship of “appearance”, “reality”, “truth”, and “representation”, prevalent throughout the history of philosophy, does not typically touch upon the aesthetic and the artistic, and thus aesthetics, because it does not deal with the being of the aesthetic and artistic and with the aesthetic value of “appearance”, (4) in aesthetics one still needs to touch upon the problem of the relationship among these categories, to point at the difference between “aesthetic appearance” and “cognitive appearance”, and to pose (5) the question of the possibilities for and consequences of renouncing art as appearance, of renouncing aesthetic distance, and (6) also of the value behind the attempts made (not only) by modern art to do away with the traditional iconic and mimetic procedure and institute its acts as concrete facts of reality. (7) Finally, the article justifies the author’s central thesis: (7.1) that the capacity for “appearance” is an important trait of human beings, that “aesthetic appearance” is anthropologically important in cultivating human sensuality and in becoming human (Fr. Schiller); (7.2) that “aesthetic appearance” has a specific “cognitive” value, though not on the level of attaining facts or mediating “truth content” (Th. W. Adorno), but rather (8) on the level of suggesting and understanding meaning through a presentation of aesthetic ideas to sense, and through suggesting the extrasensory through the aesthetic purposiveness of the form of works of art.

Key words: aesthetic appearance, distance, art, culture, form, truth, meaning.

Уметност између идеализма и прагматизма

Апстракт: Сам назив излагања реферише на дискусију која је вођена на тему: *Идеализам versus прагматизам* 1978. годину у Бону а у којој су учествовали Џозеф Бојс (Joseph Beuys) и Џон Лејтам (John Lethem), и уједно представља једну од најчешћих артикулација несагласности која одликује савремену уметничку сцену. Сугерисана дихотомија је нарочито занимљива за разматрање у контексту деловања *Групе за пласман уметника* (APG/ Artist Placement Group) коју су Лејтам и Барбара Стевени (Barbara Steveni) основали шездесетих година прошлог века у Лондону, а која је подразумевала сарадњу уметника са представницима индустрије, државне управе, и другим неуметничким институцијама. Парадокс модела продукције и пласмана уметности коју је APG настојао да утемељи отвара нов простор за интерпретацију хибридиних форми својствених неоавангардном периоду у уметности XX века, те представља значајан допринос разумевању кључних проблема који се тичу савременог стваралаштва и тзв. партиципативних уметничких радова.

Кључне речи: савремена уметност, Група за пласман уметника, неоавангарда, ангажована уметност, партиципативна уметност.

Vlatko Ilić

Art between Idealism and Pragmatism

Summary

The title of the presentation refers to the conference that took place in Bonn in 1978 and the discussion: *Idealism Versus Pragmatism* held between Joseph Beuys and John Lethem, and to a large extent summarizes the ongoing dissensus within the contemporary art world. The suggested dichotomy however could be re-questioned in regard to the Artist Placement Group (APG), which was formed by Lethem and Barbara Steveni during the sixties in London. The aim of APG was to establish the collaboration of artists with the industry, governmental and other unartistic institutions. The paradox of the APG's practice of art placement as well as art production opens new perspectives on hybrid forms that marked the neo-avant-garde period in the art of the 20th century, and thus offers significant insights when it comes to the key issues regarding contemporary arts and the so-called participatory practices.

Key words: contemporary art, Artist Placement Group, neo-avant-garde, socially engaged art, participatory art.

Крипторијалити програм

Апстракт: У излагању ћу се бавити феноменом медијских садржаја заснованим на догађајима из стварности, који се у медијској обради не могу назвати стварним догађајима, јер су смештени у другачији контекст, али се јавности пластирају као стварност од животног утицаја, а чија је примарна функција одвраћање пажње јавности од важних питања која се тичу њихових живота, чиме се јавност пасивизира. Овај феномен назвао сам крипторијалити, а саме садржаје крипторијалити програмима. Показаћу природу крипторијалити садржаја, циљ њиховог стварања и пласирања, као и механизме функционисања. Од ових механизма посебно ћу се бавити идеологијом политичке коректности, контролисаним релативизмом, наметањем доктринарног значења појмова, моралном паником, идеологијом компромиса, “собом кривих огледала“. Такође, истаћићу и елементе који повезују, али и елементе који диференцирају ријалити од крипторијалити програма. Појаснићу универзалну и глобалну природу и значај крипторијалити програма. Биће објашњена и естетска страна крипторијалитија. Ноам Чомски, Гинтер Андерс, Жан Бодријар, Чарлс Тејлор, Дивна Вуксановић, Мило Ломпар, Љубодраг Симоновић, биће неки од теоретичара чије ћу ставове довести у везу са појмом крипторијалитија.

Кључне речи: крипторијалити, ријалити, механизам, медији, учествовање.

Predrag Jakšić

Cryptoreality Programs

Summary

In my presentation I will deal with phenomenon of media contents embedded in some events from the reality. These events could not be titled in media processing as the real events because they are placed in different context by in the public life they are employed as a reality with vital impact to the existence. The main function of such events is to avert the attention of the audience from crucial issues from their real lives creating the audience as inert body. This phenomenon I have marked as cryptoreality and such contents as cryptoreality programs. I will show here the nature of the cryptoreality contents, the purpose of their creation and issuing, as well as mechanisms of their functioning. There are plenty of these mechanisms but

I have decided to particularly deal with ideology of the political correctness, controlled relativism, the doctrinal meaning of the concepts, moral panics, ideology of a compromise, and *the room with curved mirrors*. I will show the elements that not only link but also differentiate the reality from cryptoreality programs. My intention here is to clarify the universal and global nature and importance of the cryptoreality programs. The aesthetic meaning of the cryptoreality is also included. Noam Chomsky, Günther Anders, Jean Baudrillard, Charles Taylor, Divna Vuksanović, Milo Lompar and Ljubodrag Simonović will be among theoretician whose approaches I will compare with the cryptoreality concept.

Key words: cryptoreality, reality, mechanism, media, participation

Уметност од/против стварности

Апстракт: Рад се темељи на истраживању појаве институционалне, а затим интерпретативне теорије уметности, онако како их дефинишу Џорџ Дики и Артур Данто. Питање односа између уметности и стварности преиспитује се на два нивоа. Као прво, проматра се питање креирања уметничких дела од робе и предмета преузетих из свакодневног живота, почевши од колажа, преко редимејд објеката, све до инсталација, са једне стране, али и креирања дела која опонашају свакодневне предмете широке потрошње са друге стране. Други ниво анализе односа између уметности и стварности односи се на критику стварности, односно критику владајућих система вредности кроз уметност која користи предмете, репрезенте конзументског друштва као свој саставни елемент. Анализа је помоћна примерима модерног и савременог стваралаштва у Србији. Стога, изводе се закључци да кроз употребу предмета широке потрошње, свест о претходним појавама у историји уметности и музеологији, те јасну излагачку политику, уметници критикују савремене системе вредности истовремено кокетирајући са њиховим елементима.

Кључне речи: интерпретативна теорија уметности, предмет, роба, уметност, стварност, критика система вредности.

Milena Jokanović

Art Made of/Contra Reality

Summary

The paper is based on the research of the notion of institutional and interpretative art theory, defined by George Dickey and Arthur Danto. The issue of the relation between art and reality is examined on the two levels. At first, the creation of art works made of objects taken from the every-day life is observed, strating from colagues, ready-made objects to installations on one hand, but also to the creation of art works which imitate widely produced objects such as Brillo boxes by Andy Warhol. The second level of the analyses that follows relation between art and reality refers to the criticism of ruling value systems through art that uses objects,

representatives of consumerist society as its constitutive element. The analyses is based on the relevant examples of Serbian modern and contemporary art. Therefore, conclusions that with the use of every-day-life objects, with awareness of the previous notions in art history and museology and with the clear exhibition politics, artists criticize contemporary value systems simultaneously coqueting with their elements.

Key words: interpretative art theory, commodity, object, reality, art, value systems criticism

**Естетско у функцији савременог западног капиталистичког друштвеног система:
језик и постојећа стварност**

Апстракт: У склопу постојеће капиталистичке, технолошке и идеолошке формализације, операционализације и функционализације језика, овај све више, како изгледа, поприма ритуалне и декларативне црте. Сведен на формуле, етикете и лозинке, језик обележава одређени „естетицизам“ који је једно с владајућом псеудоестетском, спектакуларном и уједно „иконокластичном“ капиталистичком „културом“. С обзиром на то, у овом раду се у првом реду покушава назначити, грубо и штуро, у неколико општих потеза специфични „развој“ овако схваћеног језика у оквиру садашњег западног капиталистичког друштвеног поретка и његове званичне и доминантне „културе“, као особене квази и псеудоестетске културе.

Кључне речи: естетско, језик, капитализам, формализам, функционализам, операционализам.

Srđan Maraš

**Aesthetic in Function of a Contemporary Western Capitalist Societal System: Language
and Existent reality**

Summary

Within the existing capitalist, technological and ideological formalization, operationalization and functionalization of language, this one, as appears, increasingly acquires ritual and declarative features. Confined to formulas, labels and watchwords, language marks particular „aestheticism“ indivisible from spectacular and „iconoclastic“, capitalist „culture“. Considering this, in the article, in the first place, the effort is given to, roughly and vaguely, indicate, within several generic outlines, particular „development“ of the language correspondingly comprehended within a framework of present western capitalist social order and it's official and dominant „culture“ as distinctive quasi pseudo-aesthetic culture.

Key words: aesthetic, language, capitalism, formalism, functionalism, operationalism.

Естетика и стварност кроз поимање филма и реланости

Апстракт: Тема естетика и стварност, проматрана кроз категорије филма и реалности, повлачи за собом промишљање о неколицини филмова, француске продукције, чији редитељи се баве пропитивањем измештања јунака из задате стварности. Наиме, у последњих неколико година појавило се неколико редитеља на француској сцени, и неколико на америчкој, који у својим филмовима пропитују реалност као такву и немогућност задатих јунака да у таквој реалности живе. Њихови јунаци бивају измештени у стварности које могу да поднесу, а самим тим и естетички концепт такве стварности је прихватљив. Затечени у свету доминантне игре човека са технологијом, неолибералног капитализма, експлоатације човека у сваком могућем смислу, естетизоване реалности, измештање из реалности зарад разумевања исте, као и промишљање о естетичком контексту таквог измештања, чини се важном темом у овом тренутку. Нарочито ми се чини важним у овом контексту идентификовање са јунацима проматрано у петом делу књиге *Естетика филма: Филм и његов гледалац*.

Кључне речи: естетика, филм, стварност.

Vesna Ilije Maričić

Aesthetics and Reality Through the Understanding of Film and Reality

Summary

The theme of aesthetics and reality, seen through the categories of film and reality entails consideration of several films of French production, whose directors are engaged in questioning the relocation of the hero from the given reality. Namely, in the last few years several directors appeared on the French scene, and on the American scene as well, who in their films consider the reality as such and the inability of the given characters to live in such a reality. Their heroes are displaced in realities that they can handle, and therefore the aesthetic concept of such a reality is acceptable. Caught in the world of the dominant game of man with technology, neoliberal capitalism, exploitation of a man in every possible sense, aesthetized reality, relocation from reality for the sake to understand it, and thinking about the aesthetic context of such relocation, seems an important topic at this time. Particularly important to me in this context is the identification with the heroes observed in the fifth part of the book *Aesthetics of the film: The film and its spectator*.

Key words: aesthetics, film, reality.

Платон и Аристотел – проблем естетског и стварног

Апстракт: Аутор у раду испитује Платонове и Аристотелове ставове о моћи естетског на оно стварно. Том проблему приступа се имајући у виду Платоново и Аристотелово схватање уметности као подржавања, те самим тим и односа између подражавања и стварности. Док код Платона, с једне стране, проналазимо оштру критику уметности подражавања, те уједно и њено незавидно рангирање у односу на поредак истинске стварности, тј. идеја, код Аристотела, с друге стране, уметност подражавања задобија далеко виши онтолошки статус. Међутим, како ћемо у истраживању настојати да докажемо, Платоново схватање уметности подржавања оставља могућност таквој уметности да, готово парадоксално, у далеко већој мери утиче на стварност, него што је то случај са Аристотеловим разумевањем овог појма.

Кључне речи: Аристотел, Платон, подражавање, уметност, стварност.

Milos Miladinov

Plato and Aristotle - the Problem of Aesthetic and Real

Summary

The author examines Plato's and Aristotle's views on the aesthetic impact on reality. This problem is accessed in the light of Plato's and Aristotle's understanding of art as imitation, and also by bearing in mind the relation between imitation and reality. While in Plato's works, on the one hand, we find a sharp critique of the art of imitation, and at the same time we also find its rather low position in relation to the order of true reality; with Aristotle, on the other hand, the art of imitation gets far higher ontological status. However, as we try to prove in our research, Plato's understanding of the art as imitation, almost paradoxically, opens up the possibility of art having more impact on reality than in the case of Aristotle's understanding of this concept.

Key words: Aristotle, Plato, imitation, art, reality

Постмодернизам – борба за појам

Апстракт: Изузимајући чувени Хабермасов франкфуртски говор насловљен „Модерност – незавршен пројекат“ из 1980. године, мало шта је на левом полу теоријског спектра одјекнуло пред „бауком“ постмодернизма који је седамдесетих захватио теорију културе. Наслеђе марксистичког промишљања проблема културе показало се сасвим неадекватним за озбиљан теоријски обрачун са овим, бесумње, идеолошки прегнаним појмом. Како запажа Пери Андерсон, Лукачев напор са сачува традиционалне романескне форме прегажен је потоњим кретањем уметности двадесетог века, Бењаминове и Брехтове наде да ће технолошки напад обезбедити продор револуционарним импулсима нове уметности у масе, изневерене су тоталном апсорпцијом популарне културе у тржишне токове, и коначно, Адорново уточиште радикалне политике у аутономији и формалном експерименту модернизма запечаћено каталогизацијом високе модерне у оквиру канона официјалне уметности, као и коначним изумирањем историјских (нео)авангарди. Почетак осамдесетих, ненаклоњених како левој теорији, тако и левичарској политици, ипак доноси марксистичку интервенцију кроз идеолошки обруч постмодерне. Ову интервенцију спроводи амерички књижевни критичар Фредрик Џејмсон, најпре својим чланком „Постмодернизам и потрошачко друштво“ из 1983, а потом и чувеним текстом „Постмодернизам или културна логика касног капитализма“ годину касније. Насупрот одбацивању постмодерне као пукe идеолошке мистификације, како је то било уобичајено при првим реакцијама на левици, Џејмсон приступа постмодерни иманентно, признајући је као нову и оригиналну ситуацију у култури. Консектвено спроводећи овај иманентан приступ он избегава замке моралистичког става, те покушава разумети постмодерну из историјски специфичног начина друштвене репродукције који јој подлежи. Међутим, управо признање постмодерне у њеној историјски специфичној аисторичности, поставља озбиљну препреку која кристалише се у следећем: како историјски мислити културу која одриче легитимитет историјском мишљењу?

Кључне речи: Фредрик Џејмсон, постмодерна, постмодернизам, марксизам.

Postmodernism – A Struggle Around a Notion

Summary

Aside for the famous speech entitled “Modernity – an unfinished project“ presented by Habermas in Frankfurt in 1980, the left had not gained much echo towards the “spectre of postmodernism“ that took the culture theory in the seventies. The legacy of Marxist culture theory appeared completely inadequate for the purpose of stern engagement with this, without any doubt, ideologically impregnated notion. As Perry Anderson remarks, Lukacs’s effort to preserve the traditional Romanesque forms was completely obscured by the later development of twentieth century art, Benjamin’s and Brecht’s hope that the new technologies will bring art’s revolutionary impulses to the masses was failed by the complete absorption of popular culture into the flow of market, while Adorno’s refuge for revolutionary politics into the modernist autonomy and formal experimentation was sealed by catalogization of high modernism into the canon of the official culture and by dying off of the last (neo)avant-garde movement with the Situationists in 1972. However, in the early eighties, a time unfavorable for left theory and politics alike, a Marxist intervention into the ideological field of postmodernism was never the less executed by the American literary critic Fredrick Jameson; at first in his article “Postmodernism and Consumer Society” from 1983 and then in his famous text from 1984 “Postmodernism, or the cultural logic of late capitalism”. In contrast to the dismissal of postmodernity as a sheer ideological mystification, that was common to the first reactions from the Left, Jameson takes upon an immanent approach to postmodernity, acknowledging it as a new and original cultural situation. Consecutively carrying out his immanent approach he is able to avoid getting trapped in moralistic stance, and thus proceed in attempting to understand postmodernity out of its historically unique way of social reproduction and investigate the antagonisms that lay underneath it. However, precisely this acknowledgement of postmodernity in its historically specific ahistoricity, poses a stern obstacle of which Jameson is more that aware of, that is – how would it be possible to historically think a culture that renounces history as such.

Key words: Fredric Jameson, postmodernity, postmodernism, Marxism

**Однос естетског искуства и искуства свакодневног живота у прагматистичкој
естетици Ричарда Шустермана**

Апстракт: У излагању се разматра начин на који прагматистичка естетика Ричарда Шустермана (*Richard Shusterman*) у књизи *Pragmatist Aesthetics: Living Beauty, Rethinking Art* успоставља однос између естетског доживљавања и свакодневних животних околности човека савременог доба. Надовезујући се на теоријске домете естетике Џона Дјуија (*John Dewey*), Шустерман разматра овај однос узимајући у обзир начин на који савремена уметничка продукција и естетска рецепција доводе у питање традиционалну дихотомију популарне и високе уметности. Шустерманово прагматистичко повезивање естетског искуства са искуством свакодневног живота у излагању се сагледава из перспективе естетике популарне музике овог аутора, која у многоме произилази из његових прагматистичких поставки.

Кључне речи: естетско искуство, искуство свакодневног живота, *Richard Shusterman*, прагматистичка естетика.

Dušan Milenković

**The Relation Between Aesthetic Experience and Everyday Life Experience in
Pragmatist Aesthetics of Richard Shusterman**

Summary

The paper discusses the pragmatist aesthetics of Richard Shusterman and its approach to the relation between aesthetic experience and everyday life circumstances of the contemporary world in his book *Pragmatist Aesthetics: Living Beauty, Rethinking Art*. Taking into account the aesthetic conception of John Dewey, Shusterman explores this relation by showing how contemporary artistic production and aesthetic reception challenge the traditional dichotomy of popular and high art. In this paper I will examine Shusterman's pragmatist thoughts on the connection between the aesthetic experience and the experience of everyday life by analyzing his aesthetics of popular music, mostly based on the pragmatist assumptions of his philosophy.

Key words: aesthetic experience, everyday life experience, *Richard Shusterman*, pragmatist aesthetics.

Како стварност може да буде конструисана естетски?

Запажања о пореклу идеје кружног облика у култури

Апстракт: Основна тема овог рада је разматрање могућности утицаја визуелног опажања на човеково поимање стварности у целини. Прецизније, механике визуелног опажања на људско схватање и представљање света у култури. Визуелно и свако друго опажање спада у домен *aisthesis*. Визуелно опажање заснива се на механици увеличавајућег стакла (очног сочива) и преламању светлости, које се догађа приликом *сваког* акта гледања које човек предузима. По узору на кружне форме које настају услед преламања светлости настају и привидне кружне форме које се приписују стварима, а посебно светлосним феноменима. Такви феномени најпре се виђају на небеском своду. Гледајући у небо на коме се рефлектује мноштво оваквих облика, са Сунцем и Месецом као најзагонетнијим од свих, човек и другим стварима у макро- и микросвету опажљивим само путем виђења приписује својства кружног облика и кретања, која су ипак, само израз начина визуелног опажања под утицајем светлости, као и варљиве интерпретације ових облика путем ума. У свом делању он се окреће универзалној симболици кружног облика на коју наилазимо не само у уметности, него и у свеколикој теорији, али и у свакодневном искуству и свету на који човек практично утиче, ствара га и преобликује према својим схватањима. Овакво придавање визуелних одлика физичким објектима стварни свет за човека креира по мери визуелности, као да је „створен“ естетски и тако изражава доживљај његовог склада у култури, али редукује физичку бесконачност стварног света на ограничене могућности људских чула и схватања.

Кључне речи: естетско и стварно, култура, визуелно опажање, увеличавајуће стакло, симболика круга, светлост, земаљске и небеске „сфере“.

How Can Reality be Aesthetically Consturcted?

Some Observations on the Origin of the Idea of Circular Form in Culture

Summary

The main subject of this paper is discussion of the possibility of influence of visual perception on human understanding of the universe in general. More precise, the influence of mechanic of visual perception on human understanding and presentation of the world in culture. Every perception belongs to the realm of the aesthetic and *aisthesis*, which makes it aesthetically relevant. Visual perception is based on the lens mechanics – refraction of light – and manifested in every act of seeing. Consequently, circular forms are spontaneously generated in consciousness, and ascribed to real objects, especially sky light and luminosity and celestial „spheres“. However, these objects are not necessarily globular as one would expect. Human world, conceived, created and transformed by technology, bears the same universal feature imposed by lens deception. Symbolism of the circular form and process becomes universally valid: in art, science and theory, religion, mythology, philosophy etc. Ascribing visual features to physical objects makes the world „aesthetically created“ and deceptively reduced and reproduced in mind, but harmoniously expressed in human culture. Such conditions results in abstract and symbolical reduction of yet unknown reality and infinite physical world to a finite human capacity to create and understand.

Key words: aesthetic and real, culture, visual perception, lens, symbolism of the circular, light, terrestrial and celestial „spheres“.

Милица Р. Ојданић

Ренесансни идентитет и крчма: Шекспирова драма *Хенри IV*

Апстракт: Текст преиспитује однос „стварног“ и уметничког кроз топос крчме, ренесансног хронотопа, места које је јасно означено временом. На основу студија руског критичара Михаила Бахтина и америчког критичара Стивена Гринблата, ауторка истражује однос „високог“ и „ниског“, доминантних и субверзивних токова, однос крчме и двора, народне и дворске културе, доминантног и потчињеног на примеру Шекспирове историјске драме *Хенри IV* и Ботичелијеве слике *Палада и Кентаур*.

Кључне речи: Ренесанса, Вилијам Шекспир, Михаил Бахтин, Стивен Гринблат, Крчма, Двор, Индивидуалност, Идентитет, Личност, Дипломатија.

Milica R. Ojdanić

Renaissance Identity and Tavern: Shakespeare's Play *Henry IV*

Summary

Text examines relation between „real“ and artistic when it comes to the topic of the renaissance tavern. Tavern is renaissance chronotop, place defined and marked by time. Author of the essay approaches to the problem from the critic of russian scholar Mikhail Bakhtin and american scholar Stephen Greenblatt. Author examines relation between „high“ and „low“, dominant and subversive, tavern and court culture in Shakespeare's play *Henry IV* and Botticelli's painting *Pallas and the Centaur*.

Key words: Renaissance, William Shakespeare, Mikhail Bakhtin, Stephen Greenblatt, Tavern, Court, Individuality, Identity, Diplomacy.

Естетско и стварно. Албрехт Дирер (1471-1528) и откриће пејзажа

Апстракт: Албрехт Дирер је на више начина својим сликарством дао доприносе односу естетског и стварног. Наиме, с једне стране се може рећи да је он открио пејзаж и ликовно приказивање природе у западној уметности. С друге стране, да је кроз своје графике дао допринос остварењу промотивних и пропагандних тежњи тадашњег владара цара Максимилијаном I - почев од 1512. - када је урадио један број графика великог формата, које су требало да дају популистичку димензију царској владавини, односно да је учине у већој мери стварном за широк круг људи. Такође је својим графикама и сликама учинио стварним оно што је (до тада) било и изгледало на ивици стварног, тј. поједине биљке и животиње, као и различити призори пејзажа. Све то је путем његове уметности постало много стварније и „приметно“ и за уметност и за већи број људи него до тада и стекло ранг естетског. Наиме, док су до тада религијске и империјалне теме и фигуре сматране у пуној мери стварним, природа је била на ивици стварног, односно била је само материјална и пропадљива, па стога и мање стварна.

Кључне речи: Албрехт Дирер, пејзаж, приказивање природе, естетско и стварно.

Dušan Pajin

Aesthetical and Real. Albrecht Dürer (1471-1528) and the Discovery of Landscape

Summary

With his paintings Albrecht Dürer has contributed to the relation of aesthetical and real in different ways. From one point, it could be said that he discovered the landscape and art presentation of nature in the western art. From the other, with his graphics he contributed to the promotive and propagandistic tendencies of the actual ruler, emperor Maximilian I – beginning in the year 1512 – when he printed a number of very big graphics, whose purpose was to make his rule, more popular and visible, and therefore more real, to a wider audience. Also, with his graphics and paintings he made more real, what (until then) was and seemed as on the edge of reality, i.e. certain plants and animals, as well as various landscape scenes. And all this by his art became much more real, and “noticeable” for the visual art, and for a larger number of people, until that time, and thus gained the aesthetic status. Namely, until then religious and imperial themes and figures were considered as fully real, nature was on the edge of reality, i.e. it was just material and fragile, and therefore less real.

Key words: Albrecht Dürer, landscape, nature presentation, aesthetical and real

Где је стварно умно – тамо не пребива естетско

Апстракт: Наслов саопштења је парафраза Хегеловог постулата: „Што је умно, то је стварно; а што је стварно, то је умно“¹. Тако је оно истински *стварно*, које је сагласно Уму, постало и његов најдубљи интерес. Према идеји коју је изложио у „Естетици“ Хегел је уметничку „стварност“ сагледао у њеној могућности филозофски најнижег, тј. *опажајнога* демонстрирања једне од трију форми Апсолутнога ума. Кант је, пак, ствар преокренуо увидом да „стварно“, односно „ствар по себи“ надмашује теоријски Ум, док је сама уметност постала израз управо пунине таквога Бића. Утолико је, из угла трансценденталне моћи сазнања, заједно са „стварним“, уметност остала изван домашаја теоријског ума. Из принципијелних разлога, Кант је, следећи своју трансценденталну филозофију одустао од идеје заснивања *Естетике као науке*. Преостала му је изградња једне могуће *Критике моћи суђења*. Определеђујући се између два концепта уметности, покушаћу у раду образложити због чега ми изгледа Кантово становиште „умереног скептицизма“ примеренијим савременом схватању уметности као аутентичне естетске форме и самосвојнога израза Бића.

Кључне речи: Хегел, уметност, Кант, стварно, умно.

Sreten Petrović

Where the Real is Rational – There is no Aesthetic

Summary

The title of the paper is a paraphrase of Hegel's postulate: 'The rational is real; and real is rational.' Therefore, that what it is truly *real*, and in accordance with Mind, became Hegel's deepest interest. According to the idea presented in his 'Aesthetics', Hegel understood artistic 'reality' as the possibility of philosophically lowest, ie. *perceptual* demonstrating of one of three forms of absolute mind. However, Kant inversed this through the insight that 'the real' or the 'thing in itself' exceeds the theoretical Mind, while the art itself became an expression

¹ Хегел, *Основне црте филозофије права*. Предговор, 1989, 17. Превео Данко Грлић, „Веселин Маслеша“, Свјетлост, Сарајево.

of just such a fullness of Being. Therefore, from the perspective of the transcendental power of knowledge, art has, along with the 'real', remained beyond the reach of theoretical mind. For reasons of principle, Kant, following his transcendental philosophy, abandoned the idea of the *aesthetics as a science*. The remaining challenge is to build a possible Critique of the *Power of Judgment*. By choosing between two concepts of art, I will try to explain why Kant's position of 'moderate skepticism' seems to be more appropriate to the contemporary understanding of art as an authentic aesthetic form and autonomous expression of Being.

Key words: Hegel, art, Kant, real, rational.

Креативна имагинација: естетско као стварно

Апстракт: Појам имагинације у доба ренесансе постао је централни мотив за разумевање продукције уметности. Супротно традицији, која је фаворизовала идеју подражавања – упућености уметника на већ постојећи свет, идеја стварања на основу имагинације подразумева одрешеност уметности од парадигматског узора стварности, те последично и могућност стварања новог у већ задатим и непроменљивим оквирима постојећег. Битно везана за појам слике (*imago*), те пореклом везана за схоластичко објашњење процеса стицања знања на Аристотеловом трагу, имагинација се у доба ренесансе показује и као одраз нове идеје сазнања путем неспоредне интервенције у стварности, а не путем уздржаног контемплативног става. Овакав њен двоструки смисао, постављен између теоријског и практичног држања према стварности, свој одјек задобија и у сазнајно оријентисаним филозофијама модерног доба, где се смисао слике тумачи субјективитички, у смислу менталне представе. У раду ћемо настојати да представимо сазнајни аспект имагинације као креативне способности, односно да нову идеју уметничког стварања сагледамо као алтернативни облик субјективног односа према стварности.

Кључне речи: имагинација, ренесанса, модерна филозофија, естетика, креација.

Una Popović

Creative Imagination: Aesthetical as Real

Summary

The concept of imagination became the central motif for understanding art production in the Renaissance. Contrary to tradition, which favored the idea of imitation – artist's relation to already existing world, the idea of creation based on imagination involves estrangement of art from the paradigmatic model of reality, and consequently the possibility of creating something new in already given and immutable framework of the existing reality. Essentially linked to the concept of the image (*imago*) and originating from the scholastic explanation of the process of acquiring knowledge in the manner of Aristotle, the imagination in Renaissance is also a reflection of the new idea of knowledge, acquired through immediate intervention in reality, and not through disinterested contemplative attitude. Such double meaning of

imagination, placed between the theoretical and practical stance towards reality, echoes in cognitively oriented philosophies of modern ages, where the meaning of the image is interpreted subjectivistically, in terms of mental representation. In this paper I will try to present the cognitive aspect of imagination as creative ability, i.e. I will try to present this new idea of artistic creation as an alternative form of subjective attitude towards reality.

Key words: imagination, Renaissance, modern philosophy, aesthetics, creation.

Уметничко дело и континуум естетског

Апстракт: Једно од данас најутицајнијих одређења појма уметничког дела потиче од америчког филозофа Артура Дантоа. По Дантоу, да би био уметничко дело, артефакт мора (1) бити о нечему и (2) отеловити значење тога о чему је. Критику овог одређења изнео је, између осталих, Ноел Керол, наводећи примере предмета који нису уметничка дела, а задовољавају услове Дантоовог одређења. У овом огледу се нуди један могући одговор на ову критику. Он се састоји у томе да се предмети из Керолових примера (и њима слични предмети) схвате као естетизовани, тј. специфично уобличени тако да делимично изазивају естетску реакцију. Узимајући у обзир такво уобличавање, читаво подручје човекових производа се указује као континуум унутар кога поједини предмети носе „више“ или „мање“ естетског квалитета.

Кључне речи: уметничко дело, естетизовани предмети, естетска реакција.

Saša Radojčić

Work of Art and the Continuum of Aesthetic

Summary

One of today's most influential definition of the concept of the work of art comes from the American philosopher Arthur Danto. Danto says, in order to be a work of art, artifact must (1) be about something and (2) embody its meaning. Many authors criticized this definition, and one of those was Noël Carroll, who gives examples of objects that are not works of art, but that meet the requirements of Danto's definition. One possible answer to this criticism is offered in this essay. It consists in understanding the objects from Carroll's examples (and similar objects) as esthetized, i.e. specifically shaped to partially cause aesthetic reaction. Taking this into account, the entire area of the human product is shown as a continuum within which some objects carry "more" or "less" aesthetic qualities.

Key words: work of art, aesthetic objects, aesthetic reaction.

Марица Рајковић

Уметност и стварност савремене епохе: Бенјамин, Делез и Рансијер

Апстракт: Аутор разматра однос уметности и стварности у XX и XXI веку, суочавајући ставове три значајна аутора савремене епохе: Бенјамина, Делеза и Рансијера. Расветљавањем особености савремених форми уметности (филма, фотографије и др.) тражи се одговор на питање да ли се однос *естетског и стварног* у савременој епохи изменио у суштинском смислу или је реч само о новим манифестацијама односа чија суштина заправо није значајно промењена. У истом контексту тражи се и одговор на питање о позицији стварности у односу на уметност: треба ли стварност да буде садржај уметничког дела, његов спољашњи контекст или подручје које се мора напустити да би се поново задобило.

Кључне речи: Бенјамин, Делез, естетика, Рансијер, савремена уметност.

Marica Rajković

Art and Reality of the Contemporary Era: Benjamin, Deleuze and Rancière

Summary

The author examines the relation between art and reality in the XX and XXI centuries, confronting the views of three prominent authors of the modern era: Benjamin, Deleuze and Rancière. By highlighting the characteristic features of contemporary forms of art (film, photography, etc.), the author seeks to answer the question whether the relation *between the aesthetic and the real* in the contemporary era has changed essentially, or is it just about new manifestations of the relation whose essence is not significantly changed. In the same context, the answer to the question of the position of reality in relation to art is also sought: should reality be the content of the artwork, its external context, or the area that has to be abandoned in order to be regained again.

Key words: aesthetics, Benjamin, Deleuze, Rancière, contemporary art.

Сликари немачког експресионизма – њихова уметност и стварност

Апстракт: У раду се полази од битне улоге уметности, субверзивности, да раскринкава и руши невређности културног миљеа. У том контексту сликарство немачког експресионизма прве половине 20 века, представљало је аутентичну уметност насупрот тежње Хитлеровог партијског врха да немачком народу наметне стерилну и безвредну уметност. Разматра се и изложба „ Дегенерисана уметност „ одржана 1937. године. У раду се указује на то да дела немачких експресионистичких сликара исказују истину, грч, страхоту као одраз једне туробне и злокобне стварности. Из страшног рата немачки сликари (они који су преживели) излазе сломљени, напаћени, измучени трагичном стварношћу.

Кључне речи: субверзивност уметности, експресионизам, аутентична уметност, дегенерисана уметност, стварност.

Санда Ристич Стојанович

Немецкие художники-экспрессионисты: их искусство и действительность

Резюме

В настоящем исследовании мы исходим из субверсивности как значимой роли искусства, которое разоблачает и ломает квазиценности культурной среды. В этом контексте живопись немецкого экспрессионизма первой половины XX века являлась искусством аутентичным вопреки попыткам партийной верхушки Гитлера навязать немецкому народу стерильное, ничтожное искусство. Имеет место анализ выставки *Дегенеративное искусство*, которая состоялась в 1937 году. Акцентируется тот факт, что немецкие художники-экспрессионисты в своих произведениях живописи передают истину, боль, ужасы как отражение угрюмой и зловещей действительности. Из первой и второй мировых войн немецкие художники (те из них, которым удалось выжить) вышли сломленными, истрадавшими, измученными действительностью.

Ключевые слова: субверсивность искусства, экспрессионизм, аутентичное искусство, дегенеративное искусство, действительность.

Перформативна димензија уметности и легитимност цензуре – уметност као говор мржње

Апстракт: Циљ рада је истраживање перформативне димензије уметности и њеног деловања на стварност. Шта чинимо уметношћу је фокус наше теме. Ради бољег разумевања уметности, нарочито “хејт арта”, Остинова филозофија говора који чини (speech acts) је примењена као епистемолошки и методолошки оквир рада. “Хејт арт” (уметност као говор мржње) усмерена је на одређене индивидуе или групе и то тако да им *чини* нажао. Да ли овакву уметност можемо оправдати уметничком слободом да изразимо љубав или мржњу или правом на слободу говора? Иако је уврежен став да је цензура нешто потпуно негативно, показаћемо да је законска цензура уметности неопходна у случајевима када долази до злоупотребе слободе.

Кључне речи: Џ. Л. Остин, уметност као перформативни чин, стварност, цензура, слобода говора и изражавања.

Milena Stefanović

Performative Dimension of Art and Legitimacy of Censorship – Art as Hate Speech

Summary

The aim of the paper is to explore performative dimension of art and how it affects reality. Our focus is to investigate what we do with art. Due to a better understanding of art, especially “hate art”, we apply Austin's philosophy of speech acts as epistemological and methodological framework. “Hate art” (hate speech art) targets certain groups of people or individuals in terms of *doing* harm. Can it be justified as artistic freedom to express love or hate or legal right to freedom of speech? Contrary to popular opinion which recognizes censorship as strictly negative issue, we will argue that legal censorship of art is necessary in cases of abusing freedom.

Key words: J. L. Austin, art as a performative act, reality, censorship, freedom of speech and expression

Естетско искуство као део цивилизацијског понашања у Берковој филозофији

Апстракт: У овом раду ћу изложити Берково схватање естетског искуства, које носи политичке, антрополошке и социјалне импликације, узимајући у обзир његово дело *Филозофска истраживања о пореклу лепог и узвишеног*. Најпре ћу образложити Беркову теорију политичког уговора у односу на Лока, Хобса и Русоа како би нам била јаснија његова естетика која је прожета истим духом као и политичка теорија. Потом ћу објаснити како су естетски феномени, лепо и узвишено, изведени из психолошких афеката и њихово место у цивилизацијском понашању. Феномени лепог и узвишеног чине две најважније форме естетског искуства и њихова анализа представља предмет Беркових истраживања. На крају рада размотрићу које теоријско место заузима Беркова естетика у естетским теоријама 18. века.

Кључне речи: естетско искуство, естетика, естетски феномени, лепо, узвишено, Едмунд Берк.

Bojana Tajisić

Aesthetic Experience as a Part of Civilized Behavior in Burke's Philosophy

Summary

In this work I will be representing Burke's understanding of aesthetic experience, marked with political, anthropological and social implications, by considering his work *A Philosophical Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful*. Firstly, I will expound Burke's theory of political contract with regard to Lock's, Hobbes', and Rousseau's, in order to clear out his aesthetics, which is imbued with the same idea as the political theory. Then, I will explain how aesthetic phenomena, the sublime and the beautiful, are deduced from psychological affects, and their position in civilized behavior. The phenomena of beautiful and sublime stand as the two most important forms of aesthetic experience and their analysis represents the subject of Burke's enquiry. At the end of my work, I will be considering the position of Burke's aesthetics between aesthetic theories of XVIII century.

Key words: aesthetic experience, aesthetics, aesthetic phenomena, beautiful, sublime, Edmund Burke

Ἄρς, φόβος, δαίμων, или о естетици оружја

Апстракт: Оружје спада у најтрајније предмете које цивилизације производе, и није случајност што оно представља велики део археолошке заоставштине већине древних култура, упркос чињеници да се оно углавном прави од материјала који се могу поново употребити. Оружје је најчешће имало ергономичан и практичан дизајн који је сам по себи имао извесну естетску вредност, али је војна опрема одувек била и предмет примењене уметности, била реч само о украшавању трофејног или статусног оружја, или о хералдици, симболици, или чак визуалној метафори. Историја нам сведочи о бројним непрактичним решењима за оружје и униформе, где су ергономија и употребљивост жртвована да би се код посматрача постигао ефекат застрашивања, померајући цели концепт ратовања од „вештине убијања“ ка једној, у основи, *извођачкој уметности*. Врхунац овог отклона представља *војна парада*, која је сама по себи један комплексан уметнички облик, замишљен да нас истовремено застраши и задиви. У Хомеровој *Илијади* један од уобичајених придева којим се описују и хвале ахејски и тројански јунаци, као и богови, јесте δαίμων – који истовремено значи „ужасан“ и „диван“. Појам страха (φόβος) заузима средишње место како у ратовању, тако и у уметности која са ратовањем има везе. Утерати страх у кости противничке војске, натерати је у бег само застрашивањем, значе победити без крвопролића, а то се у цивилизована времена увек сматрало најбољим исходом било које битке. У *Илијади* вероватно нема естетичније сцене од Хефестовог ковања Ахиловог новог оружја, где се ергономија и функционалност оклопа ставља у задњи план, док лепота и истанчаност облика представља контрапункт покољу који ће уследити након што Ахил своје ново оружје стави у употребу. Хомер рат не глорификује, нити оружје и ратовање естетизује преко нивоа естетичности која је у њима већ присутна. Са друге стране, он разуме да стари појам славе, баш као и страха, у себи садржи важну естетску компоненту, и својеврсну лепоту.

Кључне речи: оружје, ратовање, Хомер, дивота, страх.

Ἄρης, φόβος, δεινός, or on the Aesthetics of Arms

Summary

Weapons are amongst the most durable objects created by any civilisation, and it is no wonder that they constitute a major part of archaeological remains of most ancient cultures, despite the fact that they were mostly made of reusable materials. Weapons usually had an ergonomic and practical design that carried its own aesthetic value, yet military gear has also always been an object of applied art, be it just the matter of ornamentation of trophy and status weapons, or of heraldry, symbolism, and even visual metaphor. History tells us of numerous impractical solutions for weapons and uniforms, which sacrificed ergonomics and usefulness in order to intimidate and strike fear into the beholder, shifting the whole concept of warfare from “the art of killing” to, essentially, a *performing art*. The culmination of this shift is the *military parade*, in itself a very complex art form, designed to both intimidate and to awe us. In Homer’s *The Iliad*, one of the common adjectives used to describe and praise Achaean and Trojan heroes, as well as gods, was δεινός – meaning both “terrible” and “wonderful. The notion of fear (φόβος) plays a central part in both warfare, and in war-related art. To strike fear into the hearts of the opposing army, to rout them with intimidation alone means victory without bloodshed, and it was always the preferred outcome of battles in civilised times. There is, perhaps, no scene in *The Iliad* more aesthetically pleasing than Hephaestus’ forging of Achilles’ new armour, where ergonomics and functional properties of the weapons are toned down, while the sheer beauty and the complexity of the design stand as a counterpoint to the killing spree that will ensue once Achilles puts the weapons to use. Homer does not glorify war, nor does he aestheticise weapons and warfare more than they already are aesthetic in themselves. On the other hand, he understands that the age-old notion of glory, just like terror in itself, entail an important aesthetic component, and their own kind of beauty.

Key words: weapons/arms, warfare, Homer, divine, fear.

Естетски и неестетски привид

Апстракт: Човек тежи привиду, али је питање каквом и мора ли он да буде обмана. Мало људи стреми естетском животу. Осталима је живот празан. Не труде се око естетског. Не смета им што га на глобалном вашару замењује неестетско. Верују да они окренути естетском скривају своју изопаченост склањањем из стварног света. У естетском свету је могућа међуигра стварности и естетског привида. У неестетском свету је немогућа. Неестетског привида је исувише, естетског премало, можда због смањене потребе за њим. Они без осећаја за естетски привид не разазнају уметничка дела. Може ли се говорити о човеку, ако не тежи бољем и лепшем свету?

Кључне речи: естетски свет, неестетски свет, естетски живот, неестетски живот, естетски привид, неестетски привид.

Boško Telebaković

Aesthetic and Nonaesthetic Illusion

Summary

Man longs for illusion, but it is a question of what kind, and must it be deceit. A small number of people aspires to aesthetic life. Other people have empty lives. They do not try for aesthetic. They are not disturbed because nonaesthetic replaces aesthetic on the global fair, believe that those who are oriented towards aesthetic hide their perversion by staying away from the real world. A game between reality and aesthetic illusion is possible in the aesthetic world. In the nonaesthetic world, it is impossible. Nonaesthetic illusion is present in great quantities, aesthetic in small quantities, as there is perhaps a reduced need for it. Those who do not have a sense of aesthetic illusion cannot understand artistic works. Can we possibly talk about man if he does not long for a better and more beautiful world?

Key words: aesthetic world, nonaesthetic world, aesthetic life, nonaesthetic life, aesthetic illusion, nonaesthetic illusion

Драган Ћаловић

Однос између уметничког простора и стварног

Апстракт: У тексту се анализира однос између уметничког простора и стварног. Уметнички простор сагледан је као медијум за унутрашњи развој, једнако на личном као и на колективном нивоу. Међу различитим уметничким приступима, усмереним на производњу простора, приступ Хаса и Хана (Haas&Hahn) може послужити као пример разумевања уметничког простора као подстицаја за друштвене промене. Колаборацијски и пројекти уметности заједнице у исто време су подстицајни али и едукативни у циљу развоја нових вештина међу припадницима заједнице, као и у циљу обезбеђења нових идеја за друштвено трансформисање њиховог окружења.

Кључне речи: заједница, стварно, уметнички простор, уметност заједнице, Хас и Хан

Dragan Ćalović

The Relationship Between Artistic Space and the Real

Summary

The author analyzes the relationship between artistic space and the real. In this text, the artistic space is seen as a medium for inner development, both on personal and on collective level. Among various artistic approaches, which are oriented to space production, the approach of Haas&Hahn is highly indicative for our understanding of artistic space as a catalyst for social changes. Their collaborative and community driven projects are inspiring, but also educative in order to develop new skills among the residents and to give them new ideas for social reconstruction of their one neighborhood.

Key Words: artistic space, community, community art, Haas&Hahn, real

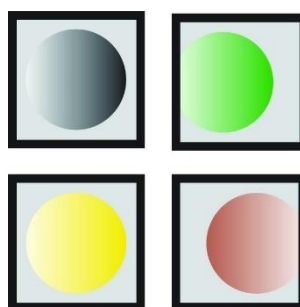
Скуп *Естетско и стварно* организује Естетичко друштво Србије у сарадњи са
Заводом за проучавање културног развоја Србије. Пријатељи скупа су
издавачка кућа Чигоја, Факултет драмских уметности у Београду – Институт за
позориште, филм, радио и телевизију и издавачка кућа Клио.

Медијски спонзор скупа је Трећи програм Радио Београда.

**ЗАВОД ЗА ПРОУЧАВАЊЕ
КУЛТУРНОГ РАЗВОЈА**
РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Чигоја
Ш Т А М П А

Издавач
Естетичко друштво Србије
Риге од Фере 4, Београд

За издавача
Др Мирко Зуроџац

Уредници
Др Ива Драшкић Вићановић
Др Дивна Вуксановић
Др Небојша Грубор
Др Уна Поповић
Др Марко Новаковић
Др Драган Ћаловић

Дизајн
Др Драган Ћаловић

Прелом текста
Др Драган Ћаловић
Милош Миладинов

Штампа ЦД налепнице и нарезивање дискова
Printing Center, Београд

Тираж
200

ISBN 978-86-920749-3-6

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

111.852(048)

111.852:005.745(497.11)"2018"(083.97)

ЕСТЕТИЧКО друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2018 ; Београд)

Естетско и стварно [Електронски извор] : књига резимеа / Годишњи скуп Естетичког друштва Србије, Београд, 2018. ; [уредници Ива Драшкић Вићановић ... и др.]. - Београд : Естетичко друштво Србије, 2018 (Београд : Printing Center). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - На другој насл. страни документа.: Aesthetic and the Real. - Екрански прикази упоредо на срп. и енгл. језику. - Тираж 200.

ISBN 978-86-920749-3-6

а) Естетичко друштво Србије (Београд). Годишњи скуп (2018 ; Београд) - Програми б) Естетика - Апстракти
COBISS.SR-ID 263805452